

sade vid ett tillfälle: »Jag är schizofren, och jag vill vara det!« En man som vägrat mediciner under ett par års tid nu och som är ständigt psykotisk säger att det är »som att leva i en movie«, och så vill han ha det. Jag tror alltså att de flesta allvarligt psykiskt störda någonstans är medvetna om att de inte fungerar normalt. Därför finns det också ett ansvar att utkräva från dem, visserligen mycket begränsat, men rent principiellt tror jag alltså inte att man helt och hållet kan »straffriförklara« även svårt psykiskt sjuka.

En annan för mig viktig aspekt har varit att detta att vara människa är förenat med ansvar, dvs människan blir människa av att vara ansvarig. När vi fråntar människor ansvar för sig själva och sina handlingar förminskar vi dem också – vi berövar dem en viktig del av deras mänsklighet. Detta är kanske den viktigaste grunden för mitt ställningstagande att inte »straffriförklara« människor på grund av psykisk sjukdom.

Det är också därför jag tycker att vår lagstiftning är riktig på den här punkten, även om den avviker från lagstiftningen i resten av världen – majoriteten har inte alltid rätt! I förlängningen av detta resonemang ligger också att man inte heller ska döma svårt psykiskt sjuka på annat sätt än man skulle göra med människor som man anser kompetenta.

Men även i dessa fall tar man ju hänsyn till omständigheter när man utmäter straff/påföljd. Detta innebär givetvis att man kan underlåta att åtala eller att man kan ge ett mera symboliskt straff därför att omständigheterna har varit sådana att man inte kan utkräva något ansvar. Detta sker ju även när det gäller psykiskt »friska« personer.

Slutreplik:

Nej till svensk särlösning – rättssystem bör vara likformiga

Lars Jacobsson vill ha en svensk särlösning. Rättssystem bör så långt möjligt vara likformiga i vår internationaliserade värld. Insikten om detta ledde till att vi fick Magnus Erikssons allmänna landslag på 1300-talet.

I ett första steg bör vi återgå till den ordning som alla andra finner bäst (de är varken dummare eller mindre humanistiska än vi Storsvenskar). De som vill ha en annan ordning är fria att argumente-

Sedan är det ju självklart att människor som lider av sjukdom av något slag ska få behandling för denna under strafftiden. Det innebär då också att psykiskt sjuka ska få samma vård och behandling som andra sjuka får under strafftiden. Jag anser därför att man ska behålla rättspsykiatri som en särskild specialitet. Jag tycker inte om att man inrättar särskilda fängelseavdelningar. Dessa personer ska tas om hand av rättspsykiatri som nu. Man inrättar inte särskilda kirurg- eller medicinavdelningar på fängelserna.

En ytterligare aspekt på mitt resonemang har att göra med stigma och diskriminering av psykiskt sjuka. Jag tror att vi genom att göra undantag för svårt psykiskt sjuka som begår brott och särbehandlar dem bidrar till att behålla en stigmatiserande syn på psykisk sjukdom. Genom att säga att de är oansvariga och inkompetenta etc berövar vi dem en del av deras mänsklighet och lämnar därmed också fältet öppet för en stigmatiserande hållning gentemot psykiskt sjuka mera allmänt.

Jag är medveten om att det ligger en djupt humanistisk tanke bakom att straffriförklara psykiskt sjuka – att de är straffade nog av sin sjukdom och att man inte ska lägga ytterligare börd på dem. Det är lätt att sympatisera med denna hållning, men jag tror att den långsiktigt är riskabel och kontraproduktiv. Det är väl dags att vi försöker att få mera evidens bakom våra resonemang!

Lars Jacobsson

professor, psykiatriska kliniken,
Norrlands universitetssjukhus, Umeå
lars.jacobsson@psychiat.umu.se

ra för det, inom EU och internationellt. Är argumenten goda vinner de uppslutning på sikt. Till dess bör Sverige rätta in sig i ledet.

Sten Levander

professor i allmänpsykiatri,
specialist i allmän- och rättspsykiatri,
chefsöverläkare, rättspsykiatriska kliniken,
Universitetssjukhuset MAS, Malmö
Sten.Levander@psyk.mas.lu.se

Vägen till helvetet med hjälp av IT

Vägen till helvetet är stenlagd med politikernas goda avsikter. Vi har nyligen sett en illustration i SVTs Uppdrag granskning av datajournalssystemet Cosmic från Cambio. Jag vill hävda att politikernas dröm att vi alla i sjukvården skall ha ett enhetligt system över hela Sverige är orealistisk och bör överges. Regeringens vision att vi skall kunna gå in var som helst och få upp vår journal från ett annat landsting är däremot möjlig.

Det finns två sätt att lösa världens IT-problem.

1. Vi går över till VAS allihop. VAS är ett vårdadministrativt system som finns i hela Norrbotten och fungerar bra efter 20 års utveckling. Det är inte svårare att lära sig än hebreiska, med vilket det delar en olycklig tendens att dölja alla vokaler. Kommunikationen sjukhus-vårdcentral fungerar utmärkt, och man har nästan förverkligt den papperslösa sjukvården. Men delvis genom återhållsamhet. Normalt får man inte upp sjukhusets journal om man arbetar på en vårdcentral, det kräver extra knapptryckningar och då är man naturligtvis redo att vänta. Jag betvivlar emellertid att den förmodligen lilla grupp som arbetar med VAS skulle kunna klara datoriseringen av hela den svenska sjukvården. Vi har ju också fantastiskt bra och tillförlitliga program spridda över hela sjukvården. Varför måste vi se på denna mångfald som bara ett problem och inte en tillgång?

2. Gör tankeexperimentet att det amerikanska försvarets IT-grupp, DARPA, hade bestämt att alla datorer som skulle kommunicera med varandra måste ha samma programvara och komma från samma tillverkare. Då hade vi inte haft Internet och kanske inte några persondatorer heller. Monopol ger stagnation.

Vad vi behöver nu är ett gemensamt protokoll för hur datasystem inom sjukvården skall kommunicera med varandra. Vi kan ha protokollet TCP/IP som förebild och bygga kommunikationen på text så blir tekniken framtidssäker. Apotekets metod för att skapa e-recept är ett avskräckande exempel på hur man inte skall gå tillväga.

Jan Carlestam

distriktsläkare, Hässleholm
jan.carlestam@telia.com